

SOTSIAALNE ETTEVÕTLUS – OLIVIA NAAVA (2 X 45 MIN)

Materjali autor: Maarit Jõemägi

KOOLIASTE: III kooliaste

AINETUND: Ühiskonnaõpetus

ÕPITULEMUSED: **Õpilane**

- (ühiskonna sotsiaalne struktuur)
 - teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid *sotsiaalsed erinevused, sotsiaalne kihistumine, sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus, identiteet, mitmekultuurilisus*;
 - märkab erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõistab nende põhjusi;
 - väärtustab sotsiaalset õiglust ja sidusust;
 - väärtustab soolist võrdõiguslikkust.
- (majandus)
 - tunneb erineva haridusega inimeste võimalusi tööturul;
 - teab, mida tähendab olla omanik, ettevõtja, tööandja, töövõtja, töötu.

TUNNI PIKKUS: 2 x 45 min

- ABIMATERJALID:**
- ALLIKAS 1. Foto: Olivia Naava, Kampala käsitöökeskuse asutaja
 - ALLIKAS 2. Lugu: Olivia Naava, Kampala käsitöökeskuse asutaja
 - ALLIKAS 3. Sotsiaalne ettevõtlus
 - TÖÖLEHT 1
 - TÖÖLEHT 2

I TUND:
Sissejuhatus
5 min

Õpetaja loeb ette järgmise mõtte, et alustada aruteluga klassis: „Hästitöötav ühiskond on sotsiaalselt sidus, enamik inimesi tunneb end sinna kuuluvana”. (A. Toots. 2015. Sootsium. 9. klassi ühiskonnaõpetuse õpik. Kirjastus Koolibri, lk 104)

- Kas sina tunned, et elad sotsiaalselt sidusas ühiskonnas?
- Seleta, millest lähtub sinu tunne.
- Millal mõni inimene ei pruugi ennast tunda ühiskonda kuuluvana?
- Mis võiks olla selle põhjuseks?

ÕPPIMINE:
I osa
7 min

Õpetaja näitab Olivia Naava pilti (ALLIKAS 1)

- Mis sa arvad, kas Olivia tunneb ennast täisväärtusliku ühiskonna liikmena?
- Miks sa nii arvad?
- Mis võiksid olla tema jaoks takistused?

Õpetaja tutvustab, kust on pärit Olivia Naava.

- Kas päritoluga seoses võiks õpilaste arvamus Oliviast muutuda?

Õpetaja tutvustab, et tegu on Kampala puuetega käsitöökeskuse asutajaga, ning jagab õpilastele ALLIKA 2.

- Õpilased tutvuvad tekstiga.
 - Kuidas kirjeldad Olivia lapsepõlve?
 - Mis muutis tema olukorra võrreldes teiste lastega eriliseks?
 - Mis võimalusi andis talle ratastool juurde?
 - Milles seisneb Olivia edu?

II osa
21 min

Õpetaja moodustab õpilastest 3-4-liikmelised rühmad.

- Õpilaste ülesanne on rühmades välja tuua ühiskonnagruppe, kes erinevad ühe või teise tunnuse tõttu ja võivad ühiskonnas tunda tõrjutust.

Õpetaja paneb tahvlile kirja kõik õpilaste välja toodud ideed.

- Õpilased valivad välja 1-3 ühiskonnagruppi.
- Seejärel panevad kirja võimalused/vahendid, kuidas vähendada nende ühiskonnagruppide tõrjutust ühiskonnas.
- Õpilased tutvustavad oma ideid klassile ja valitakse hääletuse teel parim idee.

KOKKUVÕTE:
7 min

Õpetaja palub õpilastel lõpetada lause:

„Selleks, et keegi ei tunneks ennast tõrjutuna, saan mina...”

Õpetaja salvestab endale õpilaste ideed.

II TUND:
Sissejuhatus
5 min

Õpetaja on salvestanud endale õpilaste eelmise tunni ideed.

- Lähtuvalt rühmade valitud teemadest hakkavad õpilased kokku panema oma sotsiaalseid ettevõtteid, et vähendada tõrjutust ühiskonnas. Õpilased jätkavad samades rühmades.

ÕPPIMINE:
25 min

Õpetaja jagab õpilastele ALLIKAS 3.

- Pärast lugemist sõnastab iga rühm ühe lausega, mida tähendab nende meelest sotsiaalne ettevõtlus.
- Kõik grupid saavad võimaluse oma lause ette lugeda.

Edasiseks tegevuseks on kaks varianti:

VARIANT 1

Õpetaja jagab TÖÖLEHE 1 õpilaste sotsiaalse ettevõtte idee kirjapanemiseks. (Õpetaja saab vastavalt võimalustele lasta õpilastel teha plakatettekande, veebiplakati jms.)

- Õpilaste ülesanne on rühmades välja tuua ühiskonnagruppe, kes erinevad ühe või teise tunnuse tõttu ja võivad ühiskonnas tunda tõrjutust. Õpilased peavad oskama põhjendada, kuidas nende loodud ettevõtte on sotsiaalne ettevõtte.

KOKKUVÕTE:
15 min

Õpetaja laseb rühmades tutvustada ideid olenevalt sellest, millisel kujul on ettevõtete plaanid tehtud. Näiteks: posterettekanded kinnitatakse seinale, rühmad liiguvad klassis ringi ning lisavad teistele rühmadele märkmepaberil kommentaare: 1) mis neile meeldib nende idee juures kõige enam; 2) mida peaks selle idee juures rohkem läbi mõtlema. Veebiplakati puhul tutvustavad rühmaliikmed klassi ees oma ideed ning teised rühmad peavad esitama küsimusi.

- Iga rühm valib pärast tutvustust parima töö ning oskab ka põhjendada, miks on see nende meelest parim.

Võimalus edasiseks: parim idee ellu viia.

VARIANT 2

- Õpetaja jagab TÖÖLEHE 2, mille alusel analüüsitakse ühte sotsiaalset ettevõtet ning selle põhjal saab õpetaja vastavalt võimalustele lasta õpilastel teha plakatettekande, veebiplakati jms.
- Õpilased otsivad ja tutvuvad erinevate sotsiaalsete ettevõtetega. Soovitav alustada Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustiku kodulehga <https://sev.ee/>.
- Õpilased peavad oskama põhjendada, kuidas nende valitud ettevõtte on sotsiaalne ettevõtte.

KOKKUVÕTE:
15 min

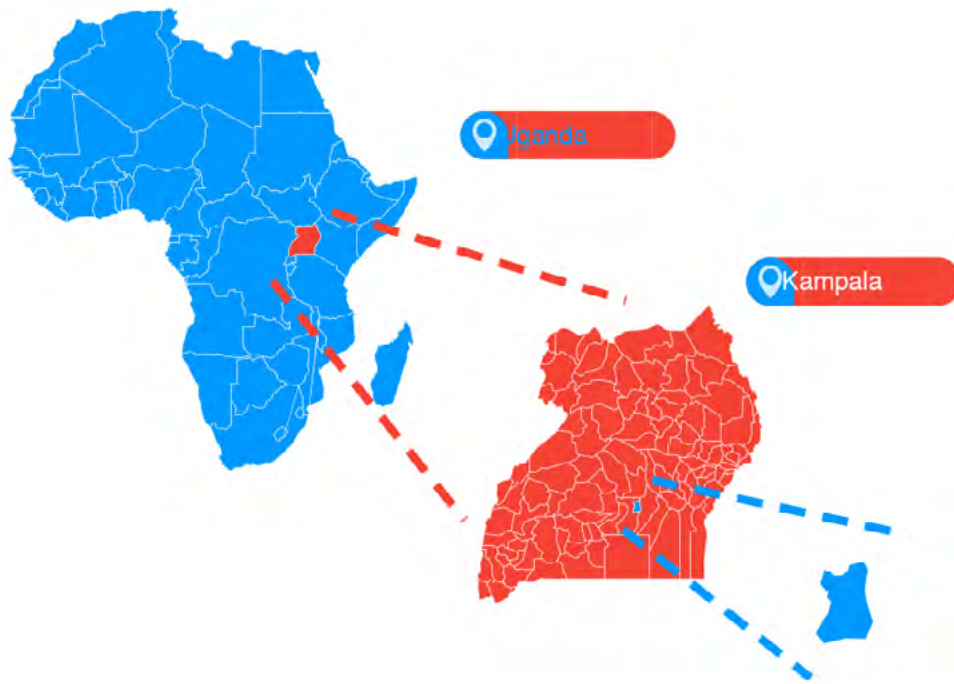
Õpetaja laseb rühmades tutvustada ettevõtteid olenevalt sellest, millisel kujul on ettevõtete info kirja pandud. Näiteks: plakatettekanded kinnitatakse seinale, rühmad liiguvad klassis ringi ning lisavad teistele rühmadele märkmepaberil kommentaare: 1) mis neile meeldib nende ettevõtte juures kõige enam; 2) mis tekitab neis küsimusi. Veebiplakati puhul tutvustavad rühmaliikmed klassi ees oma ideed ning teised rühmad peavad esitama küsimusi.

- Pärast tutvustusi valitakse ühiselt õpilaste meelest kõige olulisema teemaga tegelev ettevõtte.

ALLIKAS 1:

Foto: Olivia Naava, Kampala käsitöökeskuse asutaja

Joonis 1. Kaart Olívia Naava elukohast

ALLIKAS 2:

Lugu: Olivia Naava, Kampala käsitöökeskuse asutaja

Olivia Naava on Kampala Disabled Initiativesi (KDI) ehk puuetega inimeste käsitöökeskuse tegevjuht ja müüja. Ta on 28-aastane aktiivne ja energiline naine, kellele meeldib inimestega suhelda ja poele vajalikke üritusi korraldada. Poe jaoks on olulised Olivia suhtlusoskused ja *pop-up*-tüüpi müügikorraldus. Vabal ajal punub ta palmikiududest kotte.

Olivia sündis 9-lapselise pere noorima lapsena ja juba varakult oli selge, et ta ei hakka kunagi kõndima. Kui ta kooli läks, viidi ta süles klassi, vahetunnis jooksid kõik teised lapsed välja mängima, aga Olivia istus üksinda klassiruumis ning unistas ratastoolist. Paraku ei teeninud tema vanemad piisavalt, et seda osta.

Emal õnnestus saada Oliviale koht Kampala erivajadustega laste koolis. Selle kooli kaudu täitus Olivia unistus ja ta sai endale esimese ratastooli. 2005. aastal lõpetas Olivia kolmeaastase õppe puuetega lastele mõeldud Kampala õmblus- ja käsitöökoolis. Olivia otsustas üheskoos kursuseõdedega alustada väikese käsitööpoega, et saada sõltumatut tulu, ennast ülal pidada ja oma perekonda aidata. Õmblustöökoda, mis kannab nime Kampala Disabled Initiatives, annab kümnele füüsilise erivajadusega naisele võimaluse ennast nii teostada kui ära elatada.

Peale oma väikeettevõtte õmblevad naised tooteid ka nende kooli käsitöö tootmise tarvis, kuid tulevikus loodavad teenida piisavalt palju oma poe kaudu, et saada täiesti sõltumatuks.

Peale valmistoodete (näiteks põlled, rõivad, kotid jne) tegemise lõikavad ja õmblevad KDI naised ka *kitenge*-kangast tehtud ilusaid riideid Kampalas tegutsevatele välismaalastest vabatahtlikele. Poe tasuvuseni jõudmine on keeruline, kuna enamik piirkonna elanikest ei saa lubada tööde tellimist rätsepalt. Abiks on internet, kuna Ugandas on praegu e-kaubanduse revolutsioon. Seega, KDI pood loodab endale uusi kliente saada just veebi teel.

Lisainfot KDI poe tegevuse ja toodete kohta leiab Facebookist aadressilt www.facebook.com/DisabledInitiatives/.

Allikas: „Igaüks, igal pool. Inimõigusi käsitlev aineteülene õppematerjal koolidele”, MTÜ Mondo, 2017, lk 68. Kättesaadav aadressilt: https://maailmakool.ee/wp-content/uploads/2017/11/inimoiguste-kasiraamat_est.pdf.

ALLIKAS 3:

Sotsiaalne ettevõtlus

Kuigi maailma majandus on kasvamas, ei jõua elujärje paranemine sugugi kõigi maailma inimesteni. Lõhe maailma rikkamate ja vaesemate inimeste vahel on hoopis tõusuteel – 1% elanikkonnast hoiab enda käes juba üle poole maailma rikkusest, samas kui arengumaades elab iga viies inimene äärmises vaesuses.

Üks leitud alternatiividest on sotsiaal- ja solidaarmajanduslik liikumine. Selle eesmärk on majanduse tagasivõtmine kogukondade ja väiketootjate kätte ning tarneahela lühendamine – otse tootjalt tarbijale. Solidaarmajanduse osaks loetakse erinevaid ühistuid, kogukonna- ja sotsiaalseid ettevõtteid, rahavabasisid algatusi ja vahetuskaubandust, jagamismajandust, õiglast kaubandust ja otsekaubandust, ressursside ühist kasutamist, säästvat tarbimist ja keskkonnahoidu soodustavaid ettevõtteid jne. Kuna sotsiaalse ettevõtluse üks eesmärkidest on ka tarneahela teadvustamine ning viitamine, et igal ostul on tagajärg, iga toote taga on inimene.

KUIDAS SINNA SAAD TOETADA SOLIDAARMAJANDUST JA VÕRDSEMAT MAAILMA

Eelista kohalike, sotsiaalsete ja vastutustundlike ettevõtete ja ühistute tooteid – oma rahakotiga toetame me alati midagi või kedagi. Ole teadlik tarbija, et su raha ei toetaks inimõiguste rikkumist, lapstööjõu kasutamist või looduskeskkonna hävimist, vaid hoopis kohalikke tootjaid, õiglase kaubanduse ühistute liikmeid ja neid, kes maailma vastutustundlikult suhtuvad. Ka organisatsioonidena saame teha häid valikuid, ostes oma meened sotsiaalsetelt ettevõtetelt või arenguriikide väiketootjatelt nagu Olivia ühistu Ugandas.

Tekst ilmus algsetl ajakirjas Hea Kodanik

Autorid: Diana Tamm, Ave-Marleen Rei

<https://www.fairtrade.ee/uudised/451-sotsiaalne-ettevotlus-seob-inimesi>

TÖÖLEHT 1

Sotsiaalne ettevõte

Millisest probleemist lähtub teie ettevõtte, mida soovib lahendada?	
Sihtgrupp	
Konkurendid (kas on keegi, kes sellega juba tegeleb, mis teeb teid eriliseks?)	
Kust soovite saada esialgse finantseeringu (kes peaks teie ideed toetama?)	
Meeskond (milliste oskuste ja teadmistega inimesi vajate?)	

TÖÖLEHT 2

Sotsiaalse ettevõtte lühianalüüs

Millisest probleemist lähtub ettevõtte, mida soovib lahendada?	
Sihtgrupp	
Konkurendid (kas on keegi, kes sellega juba tegeleb, mis teeb selle ettevõtte eriliseks?)	
Millised sotsiaalsed grupid peaksid seda ettevõtet toetama?	
Meeskond (milliste oskuste ja teadmistega inimesed selles ettevõttes on?)	

